

Sõjaväelaste psühholoogiline nõustamine

*For therapists without military service experience, I recommend two actions. First is **taking the time to learn as much as possible** about the operations with which the clients were involved. Secondary wounding can take place from therapist's lack of knowledge, recognition, and respect for the risks of military service. Second, taking the position of an outsider **seeking to understand a soldier's experience** is more helpful than a stance that send a message of expertise about military context without an insider perspective. As **with all counseling, therapists are essentially limited by their own cultural constraints** and need to be mindful communicators.*

On tõsi, et sõjavägi erineb enda organisastioonikultuuri ja argipäeva osas tähelepanuväärselt igasugustest tsiviilmaailma asutustest ning, et iga organisastiooni vastutus on tagada enda ekspertide kompetentsid olulistes kategooriates. Kaitseväe heaks tegutseva psühholoogi puhul tähendab see, et lisaks erialastele teadmiste olemasolule tuleb organisastioonil jälgida, et sõduritega töötav psühholoog tunneks ka sõjaväelist teenistuskeskonda.

Meile tundub igati loogiline, et majandusanalüütiku ja psühhoanalüütiku ekspertvaldkonnad on erinevad, et hea perearst ei pruugi olla pädev veterinaar ning, et edukas koolipsühholoog peab üht-teist juurde õppima, et neuropsühholoogina toime tulla. Kuna sõjaväelane on pealtnäha täiesti sarnane tsiviilisikule, eeldame enamasti, et tema probleeme mõistab iga nõustaja või terapeut. Ilmselt mõistabki, seni kuni räägime nn üldinimlikest probleemidest. Siiski on psühholoogil, kelle praktiline töökogemus piirneb tsiviilklieentuuriga, ilma täiendavate teadmisteta keeruline mõista sõjaväelasest klienti. Et töötada sõjaväelasega, on hädasti tarvis omada ettekujutust nende igapäevasest keskkonnast. Eriti kerge on ebaõnnestuda siis, kui sõdureid psühholoogiliselt nõustav tegelane pole ei psühholoog ega sõjaväelane. Sel juhul võib kergesti kahjustatud saada nii teenust pakkuva organisastiooni (kaitsevägi), kui eriala (psühholoogia) maine.

Hiljuti leidis meedias kajastamist (22 sept 09, ETV: Aktuaalne Kaamera; 23 sept 09, Kanal2: Reporter) haavatasaanud kaitseväelaste rehabilitatsiooni kvaliteet Eesti Kaitseväes, kus sõdurid märkisid kriitiliselt ära, et nendega tegelavad psühholoogid peaksid evima teatud „spetsiifisi“ teadmisi ja kogemusi. Mida peeti silmas? Võib hämmastunult küsida, et ega nad ometi arva, et psühholoog tubli jalaväelasega nendega koos lahingut lööb? Kuigi ka see kindlasti paha ei teeks, pole relvavendlus siiski kõige olulisem. Sõjaväelased saavad hästi aru, et sarnaselt tuukrile või logistikule, on psühholoog eelkõige kasutatav just enda eriala piires ning võib jalaväerühmas üsna tülikaks osutada. Õigustatult aga oodatakse, et sõjaväelastega töötav psühholoog tunneb ja mõistab kaitseväeteenistuse eripärasid.

Arvan, et psühholoogid, kes töötavad või tahavad töötada sõjaväelastega, peaksid tingimata olema läbinud militaarpsühholoogilise täiendkursuse ning paremal juhul osalema ka regulaarsetel jätkukoolitustel. Samuti on väga oluline, et teised kaitseväelaste vaimse tervise küsimustega kokku puutuvad spetsialistid (kaplanid, meedikud, sotsiaaltöötajad) jääksid enda tegevuses erialase ettevalmistuse piiridesse ning suunaksid inimese vajadusel edasi psühholoogi konsultatsioonile.

Merle Parmak, MSc
KVÜÕA Rakendusuuringu Keskus

¹ Kamhuber, S., & Fucs, G. F. (2008). The complexity of adapting under stress. In N. Arthur, & P. Pedersen (Eds.), *Case Incidents in counselling for international transitions* (pp. 263 – 279). Alexandria, VA: American Counselling Association.